

**MOVINIRANI FEMININI SA SUFIKSKOM -KA KATEGORIJE
NOMINA AGENS ET PROFESSIONIS (U KONTEKSTU
UPOTREBE RODNO SENZITIVNOG JEZIKA)**

Milena Burić, Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore,
milenab@ucg.ac.me

Original scientific paper
DOI: 10.31902/fil.53.2026.9
UDC: 811.163.4'366

Apstrakt: U radu se bavimo tvorbenosemantičkom i pragmatičkom analizom derivata sa sufiksom *-ka* kategorije nomina agentis et professionis. Ispitujemo refleksiju tvorbene višeznačnosti predmetnog sufiksa na percepciju njim izvedenih socijalnih femininativa sa značenjem zanimanja i zvanja u kontekstu podrške, odnosno protivljenja upotrebi rodno senzitivnog / rodno nediskriminatornog jezika. Nakon kritičkog pregleda dosadašnjih tumačenja principa tvorbe i upotrebe referentnih imenica ženskog roda, sprovodimo tvorbenosemantičku analizu primjera ekscerpiranih iz *Registra zanimanja, zvanja i titula žena* (Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Podgorica, 2013). Komparaciju s derivatima hipokorističnog, pejorativnog i opscenog značenja vršimo u cilju otkrivanja potencijalnih uzroka opredjeljenja za žensku ili tzv. generičku formu. U zaključku dajemo mišljenje o nepostojanju tvorbenosemantičkih limita za širenje upotrebe socijalnih femininativa sa sufiksom *-ka*.

Ključne riječi: movirani feminini, tvorbena višeznačnost, sufiks, pejorativni ekspresivi, alternativne forme

1. Uvod

Pitanje upotrebe socijalnih femininativa u javnoj komunikaciji u Crnoj Gori riješeno je još 2007. godine stupanjem na snagu *Zakona o rodnoj ravnopravnosti*, prema kojem upotreba imenica gramatičkog muškog roda kao generičkih formi za označavanje ženskih lica predstavlja vid polne diskriminacije. Od medija, privrednih društava, pravnih lica zahtijeva se da koriste rodno senzitivni (rodno nediskriminatorni) jezik, te da u ugovorima o radu, aktima o izboru ili imenovanju i ostalim javnim

ispravama i evidencijama, nazive zanimanja, zvanja, funkcija izražavaju u prirodnom (muškom ili ženskom) rodu referentnog lica (1, 3).

U cilju jačanja rodne ravnopravnosti putem afirmacije profesijskih imenica ženskog roda, pod okriljem resornog ministarstva, objavljen je *Registar zanimanja, zvanja i titula žena*, koji nam je ovom prilikom poslužio za ekscerpciju primjera. Premda je nakon njegove publikacije povećana frekvencija naziva u ženskom rodu, što je evidentno naročito u publicističkom stilu (Nenezić 94), nemali broj korisnika jezika prednost daje imenicama gramatičkog muškog roda i kada se njima označavaju ženska lica. Prema našem utisku, a slično je konstatovala i Sonja Nenezić u svom istraživanju ove teme (87), najveći otpor prema socijalnim femininativima pokazuju upravo žene, posebno visokoobrazovane i naklonjene patrijarhalnom modelu društva.

Za razliku od pravne, lingvistička normativna literatura ne zabranjuje upotrebu tzv. generičkih formi, a dopušta ili čak afirmiše korišćenje ženskih (Burić 2024, 973–974). Uprkos tome, u pojedinim autoritativnim naučnim i nenaučnim krugovima određeni feminini percipiraju se kao nepoželjni i interpretiraju kao riječi markirane negativnom konotacijom. Deskripcijom njihove, uslovno rečeno, kriptovane semantike savremena nauka se bavila, ali ne u mjeri u kojoj je rezultat konačan i jasan, tj. njihovo nedvosmisleno proskribovanje ili definitivno prihvatanje. Polarizacija i konfuzija naučne prenijela se i na opštu javnost. Tako jedna grupa korisnika jezika ostaje u dilemi da li su movirani feminini ispravni, druga insistira na njihovoj upotrebi, a treća grupa grubo ismijava njihove korisnike. Ovakvo stanje svakako ne doprinosi poboljšanju položaja žene, čemu bi, između ostalog, trebalo da teži svaka pa i jezička politika u društvu koje afirmiše najviše etičke vrijednosti.

2. Cilj i metode istraživanja

Imajući u vidu koliziju koja postoji u zakonskoj i lingvističkoj regulaciji upotrebe imenica ženskog roda tvorbenosemantičke kategorije nomina agentis et professionis (Burić 2024, 967–974), kao i činjenicu da su derivati pojedinih mocionih sufiksa koji pripadaju pomenutom značenju već analizirani sa tvorbenog i pragmatičkog stanovišta (Burić 2021, 197–213; Burić 2022, 480–487), odlučili smo da ispitamo opravdanost izvođenja nastavkom koji do sada nije bio u fokusu pažnje.

Cilj našeg istraživanja je da, pomoću primjera moviranih feminina sa sufiksom *-ka* izdvojenih iz *Registra zanimanja, zvanja i titula žena*

(2013), ustanovimo da li postoje konkretni tvorbenosemantički razlozi koji bi mogli limitirati njihovu upotrebu ili opravdano izazivati animozitet kod komunikatora. S obzirom na polifunktionalnost formanta *-ka* i već evidentirani otpor korisnika jezika prema nazivima u ženskom rodu, polazimo od hipoteze da takvi razlozi postoje.

U istraživanju prvo podsjećamo na tretman predmetnih imeničkih derivata od strane autora referentnih lingvističkih publikacija. Svoj metodološki pristup zasnivamo na etimološko-semantičkoj analizi sufiksa *-ka*, nakon čega prelazimo na tvorbenosemantičku analizu selektovanih primjera koje klasifikujemo prema finalnom glasu, odnosno slogu motivne riječi, tj. muškog korelativa.

3. Normativni status moviranih feminina kategorije nomina agentis et professionis – osvrt na dosadašnja istraživanja

Movirani feminini kategorije nomina agentis et professionis predstavljaju imenice ženskog roda koje označavaju vršiteljke radnje, odnosno imateljke zanimanja i zvanja, a izvedene su mocionim sufiksima. Kao sinonimi ovom terminu egzistiraju i nazivi poput socijalni femininativi, profesijske imenice ženskog roda, imenice ženskog roda za zanimanja i zvanja. Da imeničke forme o kojima je riječ nijesu neuobičajene i nove potvrđuje normativna literatura, kako starija (gramatike srpskohrvatskog) tako i savremena (gramatike srpskog, hrvatskog i crnogorskog jezika).

Jedan od najpopularnijih, a vjerovatno i najrelevantniji univerzitetski udžbenik druge polovine 20. vijeka je *Savremeni srpskohrvatski jezik* Mihaila Stevanovića. U njemu nalazimo da su još šezdesetih godina bile uzualizovane mnoge ženske imeničke forme tvorbenosemantičke kategorije zanimanja i zvanja, a upotreba nekih imenica u obliku muškog gramatičkog roda za označavanje ženskih lica pravda se ranijom inferiornošću žene u društvu. Stevanović iznosi da su već u to vrijeme imenice poput *sekretarica*, *blagajnica* i *učiteljica* sasvim obične, ali i da se promjena društvenog položaja žene reflektovala na semantičko pomjeranje poput onog karakterističnog za imenicu *ministarka*, koja se počela upotrebljavati da označi ženu na ministarskoj poziciji, a čije je dotadašnje značenje bilo rezervisano samo za suprugu pojma označenog osnovom (174).

Udžbenik koji datira iz približno istog perioda jeste gramatika hrvatskog književnog jezika grupe autora koju predvodi Eugeniya Barić, u kojoj se nazivi za zanimanja i zvanja ne smatraju generičkim, već se, kako je već konstatovano (Burić 2024, 970), afirmiše tvorba i upotreba imenica ženskog roda pomenute semantike. Na teorijskom planu autori

to čine tako što imenice iz tvorbenosemantičke kategorije osoba dijele na tri potkategorije: imenice koje označavaju mušku, imenice koje označavaju žensku i imenice koje podjednako znače mušku i žensku osobu. U posljednju skupinu ne ubrajaju se nazivi zvanja i zanimanja, već su uvršteni u prethodne dvije skupine i razvrstani prema prirodnom rodu lica na koja referišu i odvojeno egzemplifikovani izvedenicama muškog (npr. *pregovarač, spasilac, predsjednik, vođitelj, fizičar, harmonikaš, flautist* i sl.), odnosno ženskog roda (*krojačica, rukometašica, slušateljica, pjesnikinja, bolničarka, sluškinja*) prema opadajućoj zastupljenosti sufiksa u tom jeziku (1979, 243–248).

U Stanojčić-Popovićevoj gramatici s kraja 20. vijeka ovo pitanje uređeno je po sličnoj koncepciji, tj. izvedene imenice koje referišu na lica klasifikovane su u nekoliko podrazreda: muška lica, ženska lica, muška i ženska lica, mlada muška i ženska lica, imena i prezimena. U primjere koji označavaju žene vršioce radnji i imaoce zanimanja, pored *mlinarka, profesorka, ministarka, učiteljica, vaspitačica, profesorica* i dr., autori uvršćuju i derivate *slavistkinja* i *stomatološkinja* (140–141), priznavši im time književnojezički status koji pojedini naučnici, dvadesetak godina kasnije, dovode u pitanje.

Tvorci *Gramatike crnogorskog jezika* iz 2010. godine, kako je već primijećeno (Burić 2024, 971), podržavaju upotrebu ženskih formi za zanimanja i zvanja, budući da su primjere imeničkih tvorenica odnosno semantičke kategorije klasifikovali u dvije grupe, muška i ženska lica. Činjenica je, ipak, da i pored obilne egzemplifikacije, tema socijalnih femininativa u ovoj gramatici nije dobila neophodnu teorijsku obradu čak ni u segmentu posvećenom tumačenju kategorije imeničkog roda (Čirgić 142, 6).

Drugačiji je slučaj sa Piper-Klajnovom *Normativnom gramatikom srpskog jezika* iz 2013. godine, koja navedenim pitanjima posvećuje više pažnje. Ovdje se generalno ne spori ispravnost socijalnih femininativa s obzirom na opservaciju da je uz upotrebu imenica m. r. „sa značenjem lica ženskog pola... ispravno i *Milica je studentkinja*“ (54). Konstatuje se, međutim, da je u izvjesnim slučajevima, posebno u administrativnom i naučnom stilu, insistiranje na polu bespredmetno i neopravdano sa stanovišta jezičke ekonomije, te se predlaže da se tada koristi imenica muškog roda ukoliko se odnosi na lica oba pola (54–55). Za forme *doktorka, profesorka* i *šefica* tvrdi se da su sasvim obične u razgovornom, ali da su u drugim stilovima ili manje zastupljene ili se izbjegavaju, te da se u njima „upotrebljavaju odgovarajuće imenice muškog roda u kontekstu koji pokazuje da se te imenice odnose na

osobe ženskog pola, npr. *Ona je odličan profesor*“ (55). Autori napominju da postoji velika vjerovatnoća da će se imenica *profesorka* u „stilskom pogledu“ izjednačiti s imenicom *učiteljica*, za koju su već konstatovali da je stilski neutralna. Odavde zaključujemo da formu *profesorka* smatraju stilski obilježenom, te se stoga ne usuđuju da je preporuče u kontekstu: *Ona je odlična profesorica*, iako su već zaključili da je sasvim ispravno da se u funkciji predikativa nađe socijalni femininativ, što potvrđuju već navedenim primjerom: *Milica je studentkinja*. Ako se prisjetimo da je femininu *profesorka* (i *profesorica*) leksikografskim fiksiranjem „priznato pravo na život“ (Dragičević 34) još 1973. godine (Rečnik 250) – postavlja se pitanje zašto se u njegovu „normativnu prihvatljivost“ sumnja četiri decenije kasnije.

Autori pominjane gramatike dalje primjećuju da se broj socijalnih femininativa uvećava, te da su neki od njih produkt težnje predstavnika političkih grupa koji smatraju da za svaki društveni status mora postojati imenica ženskog roda. Misle da procese uključivanja takvih formi u jezički sistem „ne treba veštački ni ubrzavati ni usporavati“ i zaključuju: „Prilikom ocene normativne prihvatljivosti novih socijalnih femininativa treba ih razmatrati ponaosob, jer stepen i oblik njihove uključenosti u jezički sistem, posebno u sistem funkcionalnih stilova nije u svakom pojedinom slučaju isti“ (55). Navode veliki broj feminina a među njima i one sa sufiksom *-ka* (*biznismenka, elektromehaničarka, etičarka, inženjerka, kamermarka, metafizičarka, monterka, ombudsmanka*), za koje smatraju da su zastupljeni samo u nekim funkcionalnim stilovima a još uvijek nijesu „odlika dobrog književnog jezika“ (55–56). U ovoj gramatici se kaže da su novi socijalni femininativi *prihvatljiviji* u „usmenom izražavanju, u razgovornom, književnoumjetničkom i publicističkom stilu...nego u drugim stilovima, na koje se vremenom takođe mogu proširiti ako bi bili neophodni“ (56). Smatramo da se normativni status referentnih feminina samo dodatno zamagljuje njihovim vezivanjem za funkcionalnostilsko raslojavanje jezika, kao i preporukom da ih treba „razmatrati ponaosob“. Zapravo, treba imati u vidu komunikativnu, upotrebnu situaciju i činjenicu da se normiranje ne vrši egzemplarno već sistemski, u ovom slučaju sa stanovišta derivatologije i pragmatike (Burić 2024, 972).

Jedan broj proučavalaca jezika zalaže se da se ženske forme kodifikuju, jer ukoliko se to ne učini, generičke, tj. muške forme smatraće se jedino ispravnim, čime će žena postati nevidljiva u društvu (Savić 4). S druge strane, u savremenim publikacijama nerijetko se pominje da jezik *sam* reguliše građenje imenica sa značenjem ženskih lica kada je to neophodno. Na osnovu stanja u jeziku i uvida u različite

teorijske pristupe, sa sigurnošću se može tvrditi sljedeće: 1) novi nazivi javljaju se onda kada se javi potreba za njima i 2) isključivo društvo ima moć da nekoj novoj pojavi da odgovarajuću jezičku formu, a jezik *sam* nema tu sposobnost. Društvo, odnosno korisnici jezika nove pojave najčešće imenuju po principu analogije, tj., kada je riječ o socijalnim femininativima, po ugledu na postojeći fond iz tvorbenosemantičke kategorije zvanja i zanimanja ženskih lica. Ako tim putem i nastane neka forma koja zvuči čudno ili rogobatno, vrijeme će presuditi u korist ili na štetu njenog opstanka, što će zavisiti od prisutnosti žene u datoj profesiji. Ovakav način regulacije tvorbe i upotrebe socijalnih femininativa ide u prilog održanja „liberalne jezičke politike“ na kojoj bi trebalo da se temelji normativistika (Kovačević 42). Napominjemo, takođe, da zakonodavni pristup temi rodne ravnopravnosti u jeziku ne treba da zaobilazi uputstva lingvista, već da korespondira s njima. U pravcu adekvatnog rješavanja pitanja upotrebe profesijskih imenica ženskog roda, kako je već isticano (Burić 2024, 972), najdalje je otišla E. Barić, predloživši diferenciranje opšte (neutralne) i pojedinačne (konkretne) upotrebne situacije (1987, 15–16). Opšteupotrebna obuhvata slučajeve u kojima se referiše na profesiju, a ne na konkretno lice koje je obavlja (npr. u konkursima, štampanim obrascima), dok se pojedinačna odnosi na situacije u kojima se misli na određeno lice muškog ili ženskog pola. U prvom slučaju je sasvim moguće i ekonomično korišćenje muških formi (koje se nerijetko nazivaju generičkim, a zapravo se radi o situaciji koja je opšta), a u drugom treba koristiti imenice u rodu lica (muškog ili ženskog) na koje se odnose.

4. Višeznačnost sufiksa *-ka*

Tvorbena višeznačnost sufiksa *-ka* ogleda se u tome što se njim tvore imenice najrazličitijih značenja motivisane imenicama, pridjevima, glagolima, brojevima, priložima (Babić 238). Prema Skoku, potiče iz praslovenskog (7). Nekad je u slovenskim jezicima služio za deminuciju, ali se to značenje izgubilo u staroslovenskom i srpskohrvatskom (a time i u jezicima nastalim njegovom dezintegracijom) (Bošković 117). Leksikalizovao se u imenicama koje referišu na osobe (*djevojka*, *majka*, *tetka*) (Skok 7), a nemotivisanim se danas smatraju i imenice koje označavaju životinje i predmete (*čavka*, *školjka*; *motka*, *četka*) (Stevanović 504). Može se, ipak, reći da recidivi značenja umanjivanja postoje u primjerima *travka*, *slamka*, *sjemenka*, *maslinka* (Klajn 131–132). Ovakvo, singulativno značenje, kao varijacija deminutivnog, nema potrebnu frekvenciju da bi se moglo negativno reflektovati na percepciju

socijalnih femininativa na način na koji se to dešava u slučaju sufiksa *-ica* zbog čije se snažne deminutivne funkcije i profesijske imenice (npr. *psihologica*, *pedagogica*) katkad doživljavaju kao nazivi kojima se želi omalovažiti referentna osoba (Burić 2022, 482).

Predmetni sufiks daje hipokoristično značenje pojedinim vlastitim imenima, tj. nadimcima (*Ljupka*, *Ruška*, *Jeka*, *Soka*). Zbog česte upotrebe afektivna nijansa iščezla je u formama poput *Anka*, *Zorka*, *Julka*, ili su one, kako primjećuje Babić, „stilski obilježene kao lokalne“ (244). Kao oblici odmila osjećaju se i apelativi *baka*, *seka*, *sika*. Vjerovatno se zbog toga i mocioni sufiks *-ka* katkad doživljava kao familijaran (Klajn 133).

Izvedenice od prezimena takođe mogu biti stilski obilježene. Označavaju udatu žensku osobu s tim prezimenom (npr. *Šafranička*), ali se, po mišljenju Babića, u razgovornom ili književnoumjetničkom stilu obično upotrebljavaju u humoristično ili prezrivo intoniranom kontekstu kojim se signalizira nepoštovanje prema odnosnom ženskom licu nižeg socijalnog statusa (240). Isti autor ne zaboravlja da pomene i participaciju elementa *-ka* u složenosufiksnoj tvorbi kojom nastaju imenice različite semantike. Neke od njih označavaju ptice (*modrovoljka*, *crvenrepka*), neke ribe (*bjeloperka*, *tvrdoperka*). On navodi i *prvoteka* (=krava), *dvorotka* i *trorotka* (=voćka), ali ne razmatra tvorenice posvjedočene u praksi – *prvorotka*, *drugorotka*, *trećerotka* – koje referišu na žensku osobu determinisanu brojem rađanja. Ove nazive pominjemo stoga što ih brojne žene, mahom mlađe starosne dobi, doživljavaju kao uvredljive jer apostrofiraju samo reproduktivnu funkciju. Moguće da negativnu notu dobijaju i zbog asocijacije na životinje, upor. *ženka*, *prvoteka* i *volovotka*. Posljednja navedena markirana je opscenim značenjem, kakvo imaju *ležaljka* i *radodajka* (=promiskuitetna ženska osoba). Klajn je evidentirao formu *radodajka*, bez osvrta na njenu semantiku (135). Zapravo, nemali broj imenica s finalnim *ka* predstavlja naslijeđene pejorativne ekspresive kojima se u nezvaničnoj komunikaciji imenuju žene prema nekoj negativnoj aktuelizovanoj osobini i koji reflektuju stereotipe o ženskoj seksualnoj nemoralnosti, zlobi, gluposti, brbljivosti (npr. *kučka*, *ćurka*, *guska*, *kokoška*, *kvočka*) (Ristić 301). Negativna ocjena može se odnositi na neuobičajenu visinu, težinu, izgled pojedinih djelova tijela, najčešće grudi i nogu (Ristić 303), kada su u upotrebi opet imenice koje se završavaju na *ka* (*motka*, *daska*, *mečka*, *simentalka*, *svraka*). Stoga nije čudno što se žene uvrijede kada im se profesija iskaže imeničkom formom koja ih asocira na negativno konotiranu leksiku, odnosno da im zbog toga i movirani feminini kategorije nomina agentis et professionis zvuče vulgarno ili neumjesno (Burić 2022, 482).

Rekli bismo da su, za pojedine korisnike jezika, predmetni nazivi neprihvatljivi jer ih percipiraju kao kriptostileme koji se djelimično mogu dekriptovati na osnovu Skokovog nalaza da se mocija formanta *-ka* „naslonila“ upravo na značenje imenice *ženka* koja „izražava žensko kod životinja“ (7).

5. Analiza moviranih feminina sa sufiksom *-ka* tvorbenosemantičke kategorije nomina agentis et professionis

Bez obzira na dosadašnje konstatacije, derivatolozi su saglasni da je sufiks *-ka* vrlo produktivan u mocionoj službi, tj. u tvorbi imenica ženskog roda od imenica muškog roda različitih semantičkih kategorija (nomina agentis, etnici, vlastita imena). Kada je riječ o kategoriji nomina agentis, najčešće dolazi na osnovu koje se završavaju sonantima (Klajn 133; Babić 238–239).

5.1. Tvorba od osnova s finalnim *-r*

Među ekscerpiranim primjerima najviše je izvedenica od imenica muškog roda koje se završavaju na *-ar* (213), s tim što se neke od njih ponavljaju u terminologiziranim sintagmama kao njihov upravni konstituent (npr. *biohemijska tehničarka*, *hirurška tehničarka* itd.) ili u kompozitama. Prema Ćoriću, ovdje se zapravo radi o sufiksnom derivatu *-arka*, kome konkuriše istoznačna sufiksna varijanta *-arica*. Naša građa potvrđuje Ćorićevu konstataciju da je navedeni tvorbeni model naročito produktivan u tvorbi od stranih osnova (1982, 111–113):

aeromehaničarka, *aktuarka*, *alatničarka*, *analitičarka*, *anketarka*, *apotečarka* (*apotečarica*), *arhitektonska tehničarka*, *arhivarka*, *atletičarka*, *atomska fizičarka*, *aukcionarka*, *autolimarka*, *automehaničarka*, *avijatičarka*, *aviotehničarka*, *bankarka*, *barutarka*, *bibliotekarka*, *bioenergetičarka*, *biofizičarka*, *biohemičarka*, *biohemijska tehničarka*, *birotehničarka*, *bolničarka*, *botaničarka*, *bravarka*, *carinarka*, *cvjećarka*, *čaraparka*, *časovničarka*, *čekičarka*, *češljarka*, *čipkarka* (*čipkarica*), *čizmarka*, *čuvarka*, *čelijska genetičarka*, *čilimarka*, *desetarka*, *dijetetska kulinarka*, *dimničarka*, *domarka*, *draguljarka*, *drvomodelarka*, *drvorezbarka* (*drvorezbarica*), *đubretarka*, *ekonometričarka*, *električarka*, *elektromehaničarka*, *elektroničarka*, *elektrotehničarka*, *evidentičarka*, *farbarka*, *farmaceutska tehničarka*, *finansijska analitičarka*, *fizičarka*, *fizikohemičarka*, *fizijatarka* (*fizijatrica*), *fizioterapeutska tehničarka*, *fonetičarka*, *forenzičarka*, *fotogrametričarka*, *galerijska tehničarka*, *generalna sekretarka*, *genetičarka*, *geofizičarka*, *gimnastičarka*, (*gljivarka*) *gljivarica*,

gostioničarka, gramatičarka, graničarka, grnčarka (grnčarica), heraldičarka, hemičarka, hemijska tehničarka, higijeničarka, hirurška tehničarka, hroničarka, istoričarka, jezgrarka, kaluparka, kancelarka, kartotekarka, keramičarka, kibernetičarka, kiropraktičarka, kladioničarka, klesarka, klinička dijetetičarka, klobučarka, ključarka (ključarica), knjižarka, književna kritičarka, kočničarka, kolarka, komesarka (komesarica), komičarka, koričarka, korparka, kozmetičarka, kormilarka, (krznarka) krznarica, laboratorijska tehničarka, limarka, lončarka, lovočuvarka, lutkarka, ljekarka, mađioničarka, magistarka, mandatarka, mašinbravarka, mašinska tehničarka, matematičarka, matičarka, mehaničarka, mesarka, metalostrugarka, metlarka, ministarka, (mljekarka) mljekarica, modelarka, mornarka, muzejska tehničarka, muzičarka, nadriljekarka, nautičarka, noćna čuvarka, notarka, novinarka, nuklearna fizičarka, numizmatičarka, obučarka, optičarka, ortotičarka, parketarka, parničarka, patronažna tehničarka (patronažna sestra), pčelarka, pedijatarka (pedijatrica), peglarka (peglerka), pekarka, piljarka (piljarica), pirotehničarka, pisarka (pisarica), pivarka, plakatarka, planinarka, podiatričarka, podrumarka, poglavarka, političarka, pomorska tehničarka, poslastičarka, poslovna sekretarka, poštarka, povrtarka, praktičarka, pravna sekretarka, proizvodna tehničarka, protetičarka, psihijatarka (psihijatrica), psihoanalitičarka, putarka, rasadničarka, ratarka, rezbarka, recepcionarka, ribarka, rizničarka, rudarka, sedlarka, sekretarka, serološka tehničarka, sinoptičarka, sirarka, sistem-analitičarka, skelarka, skladištarka, skretničarka, slikarka, staklarka, statističarka, stočarka, stolarka, stomatološka protetičarka, stomatološka tehničarka, stražarka, svetioničarka, šamparka, šumarka, šumska tehničarka, tapetarka, tehničarka, tesarka, tokarka, travarka (travarica), ugljarka, vajarka, valjaoničarka, vinogradarka, vebajt tehničarka, veterinararka, veterinarska bolničarka, vinogradarka, vočarka, vratarka, vrtlarka, zalagaoničarka, zapisničarka, zidarka, zlatarka, zubotehničarka, željezničarka.

Autorka *Registra* prednost daje formama na *-ka* (*apotekararka, pekarka, pisarka*) nad femininima s konkurentnim sufiksom *-ica* (koje navodi kao alternativne), što reflektuje stvarno stanje budući da *apotekarica, pekarica* i sl. u Crnoj Gori nijesu u upotrebi. Forma *travarka* svakako je prikladnija od *travarica*, jer je taj naziv rezervisan za vrstu rakije, a *pisarica* (s dugouzlaznim akcentom na 3. slogu) ima, kako uočava Bošković, pejorativno značenje (275).

Kod aktuelnog tvorbenog modela „najproblematičnije“ sa semantičkog stanovišta su imenice *sekretarka* i *ministarka*. Za posljednju

se zapravo i ne može više tvrditi da je neuobičajena, što potvrđuje i Ćorićeva konstatacija da se naziv *ministarka* u značenju *žena ministar* odomaćio „pokazujući kako širenje neke forme, bez obzira na nasleđenu semantiku, zavisi od pozicije žene u društvu“ (2008, 207). Već smo pomenuli da imenicu *ministarka* u značenju profesije Stevanović uključuje u normu još šezdesetih godina prošlog vijeka, a isto to osamdesetih godina čini i Babić tvrdnjom da samo u rijetkim i izuzetnim situacijama, i to u jeziku starijih pisaca tvorenice poput navedene označavaju suprugu muške osobe (240). Forma *sekretarka* nema zamjenski oblik na *-ica* zbog toga što je u slučaju forme *sekretarica* došlo do svojevrstne leksikalizacije, odnosno do kidanja motivacione veze s leksemom *sekretar* s obzirom na to da među njima postoji jasna semantička distinkcija i u vrsti posla i u društvenoj poziciji (Ćorić 2008, 205). Premda je femininum *sekretarka* nekada bio rijedak (Ćorić 2008, 295), frekvencija njegove upotrebe je, sudeći po publicističkom i administrativnom stilu, značajno povišena, što može biti posljedica primjene *Zakona o rodnoj ravnopravnosti*.

Alternativna forma nije ponuđena ni za imenicu *magistarka*, ali je u slučaju integralne mocije od domaćih osnova *gljivar*, *krznar*, *mljekar* i *piljar* prednost data izvođenju sufiksom *-ica*, dok su imenice na *-ka* svrstane u alternativne, što smo označili stavivši ih među zagrade.

Iz perspektive leksičke, a ne tvorbene semantike, kao kuriozitet ćemo pomenuti tvorenice *nadriljekarka*. S obzirom na semantiku prefiksa, motivna imenica *nadriljekar* eksplicira se kao osoba koja se bavi liječenjem bez neophodne stručne kvalifikacije (Rečnik 2007, 765). Budući da se radi o poslu koji je isključen iz polja legitimnih zanimanja, više je nego čudno što su pomenuti mocioni parnjaci uvršteni u *Registar*. Recimo i to da je kao druga mogućnost imenovanja za zanimanje *patronažna tehničarka* navedena sintagma *patronažna sestra*.

Muški korelativ imenice *repcionarka* u *Registru* je *repcioner*, što znači da se radi o supletivnoj mociji, odnosno o složenom sufiksu *-arka*, koji ima potvrdu i u imenici *carinarka*. Iako je uobičajena muška forma ona koja je navedena u *Registru*, tj. *carinik*, u rečnicima je zabilježeno i *carinar*, kao i *carinarnik* (Rečnik 2007, 1479), te se može reći da je referentni socijalni femininativ dobijen po tvorbenom tipu *-arka: -ar* (Ćorić 1982, 111–113), ili supletivnom mocijom po modelu *-ka: -nik*.

Posvjedočeno je devedesetak izvođenja od muškog korelativa na *-er* i to su, mahom, imenice stranog porijekla:

akušerka, aranžerka, autolakirerka, bokserka, brodska inženjerka, brokerka, dekoraterka, deratizerka, dispečerka, distributerka, dizajnerka, dreserka, dublerka, elektroinstalaterka, fasaderka, finišerka, betona/materijala, fotoreporterka, frizerka, fudbalerka, funkcionerka, (galanterka) galanteristkinja, galvanizerka, garderoberka, gipserka, građevinska inženjerka, grafička dizajnerka, graverka, guvernerka, hipnotizerka, hotelijerka, industrijska dizajnerka, instalaterka, inženjerka, izolaterka, kaskaderka, klaserka vune, klavir-štimerka, kolporterka, kompjuterska operaterka, kondukterka, lakirerka, magacionerka, manikerka, maserka, maskerka, mašinska inženjerka, menadžerka, minerka, modna dizajnerka, molerka, montažerka, monterka, nijanserka, novinska reporterka, operaterka, pakerka, partnerka, pedikerka, (peglerka) peglarka, planerka, plesna partnerka, pogonska inženjerka, pomorska inženjerka, pozorišna garderoberka, pozorišna rekviziterka, premijerka, programerka, promoterka, radio spikerka, rekviziterka, reporterka, retušerka, režiserka, robna brokerka, romansijerka, ručna pakerka, serviserka, skiperka, sortirerka, spikerka, suflerka, šablonerka, šinterka, šminkerka, (šnajderka) šnajderica, šoferka, špediterka, štimerka, tašnerka, telefonska operaterka, teniserka, vebsajt dizajnerka, urbanistička planerka, vodoinstalaterka, vulkanizerka.

Kako pokazuju selektovani primjeri, ovaj tvorbeni model ne uključuje dubletne likove na *-ica*, što potvrđuje i stanje u *Gramatici crnogorskog jezika* (Čirgić 142). U *Registru*, ipak, postoji izuzetak: jedini mocioni parnjak imenice *šanker* je *šankerica*, tj. autorka je izostavila lik *šankerka* iako rezultati traganja na internetu potvrđuju prisustvo obje forme u razgovornom i publicističkom stilu. Valja primijetiti da se zapadni standard u ovom pogledu razlikuje od stanja na istoku, budući da se u hrvatskom jeziku moviranje od imenica na *-ar*, *-or*, *-er* i ostalih s finalnim *r* vrši putem dodavanja nastavka *-ica* (Babić 1986, 137).

Komentar zavređuje i derivat *premijerka*, koji je svojevremeno takođe bio neobičan. Naime, po svjedočenju Ivana Klajna, kada je novinarima savjetovano da upotrijebe oblik *premijerka* kako bi se poštovala pravila kongruencije (npr.: *Britanska premijerka je rekla*, a ne *Britanski premijer je rekla*), oni su ga odbili „kao preterano familijaran“ (133–134). Danas, kada žene zauzimaju i tu funkciju, imenica *premijerka* više nije afektivno obojena, već je stilski neutralna.

Iako se na spisku femininativa nalazi imenica *galanterka* (<*galanter*), u *Registru* je prednost data izvođenju pomoću isključivo mocionog sufiksa *-kinja* (*galanteristkinja* <*galanterist*), kojim se kod nas vrši moviranje od imenica s finalnim *-ist(a)*, za razliku od

hrvatskog standarda u kojem je u ovom slučaju dominantan model -ista(a): -istica. Pomenimo i to da su u našem korpusu zabilježene manje uobičajene formacije *manikerka* i *pedikerka* (od *maniker*, *pediker*), uz uzualizovane oblike *manikirka* i *pedikirka*.

Posvjedočen je značajan broj primjera imenica ženskog roda izvedenih od muških naziva s latinskim sufiksom -or, odnosno -tor i -ator (ukupno 66), premda ih je ipak nešto manje u odnosu na prethodna dva tvorbeno tipa:

administratorka, ambasadorica, bankarska inspektorka, carinska inspektorka, degustatorica hrane/pića, demonstratorica, dezinfektorka, dezinsektorka, (direktorka) direktorica, (doktorka) doktorica, (doktorka nauka) doktorica nauka, finansijska inspektorka, fitnes instruktorka, (general-majorka) general-majorica, (generalna direktorka) generalna direktorica, glavna inspektorka, glumica naratorka, granična inspektorka, grafička animatorka, ilustratorka, industrijska kontrolorka, inspektorka, instruktorka, (izvršna direktorka) izvršna direktorica, kompozitorka, konstruktorka, kontrolorka, konzervatorka, koordinatorka, korektorka (korektorica), kreatorka, ktitorka, legatorka, lektorka (lektorica), likvidatorka, (majorka) majorica, navigatorica leta, oblasna koordinatorka u prerađivačkoj industriji, organizatorka, požarna inspektorka, (profesorka) profesorica, programska koordinatorka, prorektorka (prorektorica), protivpožarna inspektorka, realizatorka, redaktorka, (redovna profesorka) redovna profesorica, rektorka (rektorica), reparatorka fotografske opreme, restauratorka, revizorka, sanitarna inspektorka, senatorica, sistem-administratorka, skriptorka, supervizorka, školska inspektorka, tehnička direktorka, tehnička ilustratorka, tržišna inspektorka, tutorica (tutorica), (vanredna profesorka) vanredna profesorica, vatrogasna inspektorka, veb-sajt administratorka, vještačka inseminatorka, zdravstvena inspektorka.

U Registru je prednost data pojedinim dubletnim formama na -ica (*direktorica, doktorica, general-majorica, majorica, profesorica, redovna profesorica, vanredna profesorica*), stoga smo očekivali i *tehnička direktorica*, ali se u korpusu nalazi samo *tehnička direktorka*. Ovo predstavlja svojevrsnu nedosljednost ali i indiciju da se autorka katkad rukovodi sopstvenim jezičkim osjećanjem, a ono, kao što je poznato, ne može poslužiti kao naučno fundiran kriterijum. Kako subjektivna percepcija utiče na izbor „eufoničnije“ forme, potvrđuje situacija koju je opisala Svenka Savić. Naime, kada ju je kolega, profesor pravnog fakulteta, upitao koji je oblik ispravniji, *rektorka* ili *rektorica*, ona je

odgovorila da je bolje *rektorka* kao *doktorka*, na šta je on uzvratio komentarom: „Meni je nekako lepše 'rektorica'“ (13).

S druge strane, formama *korektorka*, *lektorka*, *prorektorka*, *rektorka*, *tutorka* data je prednost nad, za naše govorno područje, nekarakterističnim oblicima na *-ica*. Razumljivo je, takođe, što je *majorka* samo zamjenski oblik za preporučeno *majorica*, ako se ima u vidu da postoji geografski pojam s istim imenom, te da se oblikom s finalnim *-ica* izbjegava moguća pojava dvosmislenosti.

Od osnova na *-r* preostalo je još samo nekoliko imenica. Osim pomenutih *manikirka* i *pedikirka*, autorka *Registra* navodi i: *emajlirka*, *juvelirka*, *kasirka*, *kurirka*, *oficirka*, *podoficirka* i *portirka*. Sve su izvedene od muških osnova s finalnim *-ir*, osim primjera *emajlirka*, za koji su navedena dva muška korelativa, *-emajler* i *-emajlirac*, pa možemo reći da se radi o supletivnoj mociji, odnosno sufiks *-ka* dodat je na okrnjenu osnovu nastalu odbacivanjem tvorbenog nastavka *-ac*, ili se radi o dodavanju sufiksnog derivata *-irka*.

5.2. Tvorba od ostalih osnova

Tvorba od osnova s ostalim sonantima znatno je manje zastupljena. Tako je *-ka* dodato na imenice stranog porijekla s finalnim *-l* samo u primjerima: (*admiralka*) *admiralica*, (*generalka*) *generalica*, *generalna konzulka*, *konzulka*, *portparolka*, *vicekonzulka*. Autorka ovog kataloga zanimanja dvije imenice je smjestila u kategoriju alternativnih formi: *admiralka* i *generalka*. Kada je u pitanju prva od njih, sudeći po internet portalima, može se reći da egzistira paralelno s primarno ponuđenim oblikom *admiralica*. U slučaju drugog naziva, davanje prednosti liku *generalica* svakako je motivisano time što je imenica *generalka* „u savremenom jeziku dobila gotovo neograničenu upotrebu“ (Ćorić 2008, 163), naročito u žargonu (*generalna proba*, *generalno čišćenje*, *generalna popravka*), te se, zbog polisemije omogućene univerbacijom, može percipirati kao neadekvatna formacija za nominovanje čina žene u vojsci.

Rijetka su i obrazovanja od stranih imeničkih osnova na *-m*; *agronomka*, *anatomka* (*anatomkinja*), *astronomka* (*astronomkinja*), *ekonomka* (*ekonomkinja*). Kao što primjeri pokazuju, sufiksu *-ka* kod pomenutog modela, s izuzetkom prvog primjera, konkurentan je sufiks *-kinja*.

Od osnova na *-n* nastali su femininativi: *baštovanka*, *dekanka* (*dekanica*), *manekenka*, *prodekanka* (*prodekanica*), *berberka*, *bakalinka* (*bakalka*). Imenice *baštovanka*, *berberka* (<berberin), *bakalinka* (*bakalka*) motivisane su orijentalizmima (Škaljić 123, 138, 115), ali se

samo za prvu može reći da je i danas aktuelna, budući da su preostale odavno zamijenjene sinonimima (*berberka* = *frizerka*, *bakal(in)ka* = *prodavačica*, *piljarica/piljarka*, *trgovkinja*), a time i izmještene u kategoriju arhaizama. Takođe, imenica *Berberka* se gotovo isključivo upotrebljava u značenju ženskih etnika, a ne kao nomina agentis. U ovom setu primjera javljaju se dubleti *dekanica*, *prodekanica* uz *dekanka*, *prodekanka*. Svojevremeno se pominjao i oblik *dekanesa*, ali se on nije odomaćio u Crnoj Gori zbog, rekli bismo, trajne vezanosti stranog sufiksa *esa* za imenice koje denotiraju pripadnice plemstva (*baronesa*, *vikontesa*, *kontesa*) (Burić 2022, 483, 485), odnosno zbog toga što se formant *esa* nikada nije osamostalio u našem jeziku, te se i ne percipira kao afiksalna morfema.

Sudeći po finalnom glasu motivne riječi, prethodnoj skupini treba dodati i, u *Registru* posvjedočene nazive, *barmenka*, *kamermanka* i *kongresmenka*. Izdvajamo ih zbog specifičnosti na planu sadržaja. Ono što Irena Grickat prepoznaje kao osnovni uslov deminuiranja, tj. da mora postojati „ostvarljivost (podv. I.G.) semantičke veze između osnovne lekseme i afiksa, logička utemeljenost samog postupka“ (6), moralo bi da važi i u slučaju moviranja. Ta logička utemeljenost kod pomenutih primjera može se dovesti u pitanje. Drugi dio motivnih složenica pozajmljenih iz engleskog tj. *man* iz *barmen*, *kamerman*, *kongresmen*, znači i *muškarac* i *osoba*, što ih sa semantičkog stanovišta čini neadekvatnim za funkciju tvorbene osnove. Ovo je potcrtano i time što u engleskom postoje ženski parnjaci (*barwoman*, *camerawoman*, *congresswoman*), samo je diskutabilno da li su i tamo uzualizovani budući da ih, za razliku od muških formi, nismo pozajmili. Istina, u *Novom Vujakliji* se kod odrednice *kongresmen* navodi da se članica Kongresa naziva *kongresvumen* (552). U *Registru* je izostala imenica *biznismenka*, moguće zbog kontekstualno uslovljene afektivne boje (u ironičnim komentarima). Vrlo je zanimljivo što je upravo ta, kao i leksema *kongresmenka* zabilježena u jednotomnom *Rečniku srpskoga jezika* iz 2007. godine (84, 561), dok su oblici *kamerman* i *barmen* u istoj publikaciji ostali bez mocionog parnjaka (63, 519). Recimo i to da je u našem korpusu zaobiđena pozajmljenica iz švedskog *ombudsman*, a time i njen ženski lik.

Samo po jedna imenica nastala je dodavanjem *-ka* na stranu osnovu s krajnjim *v*, odnosno *j*: *detektivka* (*policijska detektivka*, *privatna detektivka*) i *džokejka*.

Nevelik broj imenica ženskog roda motivisan je imenicama muškog roda sa sufiksom *-telj*: *brodograditeljka*, *iscjeliteljka*, *istražiteljka*

(*istražiteljica*), *snimateljka*, *kućepaziteljka*, *policijska istražiteljka* (*policijska istražiteljica*), *poslužiteljka* (*poslužiteljica*), *privatna istražiteljka* (*privatna istražiteljica*), *procjeniteljka*, *rediteljka*, *snimateljka*, *tjelohraniteljka*, *ugostiteljka* (*ugostiteljica*), *voditeljka*.

Moramo primijetiti da na osnovu selektovanih primjera nije jasno zašto su samo uz pojedine nazive navedene i imenice s konkurentnim formantom *ica* (*istražiteljica*, *poslužiteljica*, *ugostiteljica*). Generalno se za tvorenice s finalnim *-teljica* može reći da su pretežnije na hrvatskoj strani, a sasvim neuobičajene kod nas. Upravo takvo stanje zabilježeno je i u prošlosti, što ilustruje Ćorićeva primjedba: „Interesantno je da rečnici iz istočnih krajeva, koji su pravljani na bazi Vukova jezika, kao i svi mlađi rečnici, gotovo da nemaju ovakvih izvedenica“ (1982, 80). U Gramatici crnogorskog jezika navedene su samo dvije – *učiteljica* i *njegovateljica* (Čirgić 142).

Još su malobrojnije imenice kod kojih se javlja složeni sufiks *-teljka* naspram sufiksa *-lac*, od čijih derivata moviranje nije moguće (Stevanović 540; Klajn 192): *izvjestiteljka*, *javna tužiteljka* (*javna tužiteljica*), *lemiteljka*, *prenositeljka poruka*, *prevoditeljka*, *roniteljka*, *rukovoditeljka* (*rukovoditeljica*), *spasiteljka*, *tužiteljka* (*tužiteljica*), *vrhovna državna tužiteljka* (*vrhovna državna tužiteljica*). Odgovarajući muški korelativi imaju sufiks *-lac* i nalaze se u prvoj koloni *Registra*. Svi navedeni primjeri mogu biti motivisani imenicama muškog roda sa sufiksom *-telj*, koje, kako primjećuje Klajn, nijesu česte u označavanju specifičnih zanimanja i koje zvuče knjiški i zastarelo (190–191). Alternativni ženski likovi *tužiteljica* i *rukovoditeljica* sasvim su neuobičajeni za crnogorsko govorno područje.

Tvorbeni tip *-ac*: *-ka* zastupljen je sa svega sedam imenica u našem korpusu: *artiljerka*, *emajlirka*, *mačevalka*, *padobranka*, *parlamentarka*, *policaјka*, (*trgovka*) *trgovkinja*. U slučaju posljednjeg primjera, prednost je data liku s konkurentnim mocionim sufiksom *-kinja*.

Imenice sa sufiksним derivatima *-džija* i *-lija*, sastavljenim od turskih sufiksa *-dži* i *-li* i domaćeg *-ja* (Ćorić 1982, 107), poslužile su kao osnova malom broju profesijskih imenica ženskog roda: *ćevabdžijka*, *kafedžijka* (*kafedžinka*), *šeširdžijka*, *tramvajdžijka* i *zanatlijka*. Interesantno je to što je autorka *Registra* u, doduše, alternativne nazive uvrstila imenicu *kafedžinka* sa stilski obilježenim (zastarelim, regionalnim) finalnim elementom *-inka* (Klajn 137). Da se radi o arhaizmu potvrđuje činjenica da je ova formacija zabilježena u *Rečniku* Matice srpske i Matice hrvatske iz 1967. god., ali je izostavljena u savremenom jednotomnom rečniku srpskog jezika publikovanom četiri decenije kasnije.

6. Zaključak

Cilj našeg istraživanja bio je da, etimološko-semantičkom analizom sufiksa *-ka* i tumačenjem tvorbena-morfološke strukture i semantike njim izvedenih profesijskih imenica ženskog roda, utvrdimo postoje li naučno fundirani motivi za ograničenje njihove upotrebe.

Prema broju ekscerpiranih primjera, može se reći da se tvorbena polisemija predmetnog sufiksa nije negativno reflektovala na formiranje naziva za zvanja i zanimanja žena, a na osnovu analize zaključujemo da ne postoje tvorbensemantički razlozi koji bi mogli pasivizirati njegovu mocionu službu.

Naše istraživanje je pokazalo da se formant *-ka* najčešće dodaje na imenice muškog roda koje se završavaju na *-ar*, potom na one s finalnim *-er*, odnosno *-or*, dok su znatno manjim brojem primjera posvjedočeni derivati čiji su muški korelativi s nastavkom *-ir*. Obrazovanja od imeničkih osnova na *n* zastupljenija su od onih na *m* i *v*, a osobito su rijetka od imenica s krajnjim *-j*. Tvorbeni tip *-telj*: *-ka* frekventniji je od tipova *-lac*: *-teljka* i *-ac*: *-ka*, dok su maskuline forme sa sufiksnim derivatima *-džija* i, naročito, *-lija* motivisale neznatan broj ženskih formi za zanimanja i zvanja.

Od ukupno 436 selektovanih naziva, u 16 slučajeva (3,67 %) prednost je data dubletnim imenicama s nastavkom *-ica*, a samo 2 puta prevagu nad *-ka* odnio je formant *-kinja* (0,46%). Razlozi zbog kojih su imenice na *-ka* ponuđene kao drugi izbor nijesu gramatičke (morfofonološke), već semantičke prirode. S druge strane, 27 puta su imenice na *-ica*, odnosno 3 puta izvedenice na *-kinja*, podređene obrazovanjima pomoću sufiksa *-ka*, tj. u 30 slučajeva (6,88 %) prednost je data upravo ovim posljednjim.

Odavde zaključujemo da ni ekspanzija mocionog sufiksa *-kinja*, ni milozvučnost konkurentnih derivata na *-ica* nijesu doveli u pitanje tvorbena potencijal predmetnog sufiksa u kategoriji nomina agentis et professionis. Svi selektovani primjeri formirani su po tvorbenim modelima već potvrđenim u referentnoj naučnoj literaturi, stoga je jasno da ne postoje lingvistički opravdani razlozi za njihovo izbjegavanje u praksi. Otpor prema njihovoj upotrebi, koji je evidentan kod jednog dijela korisnika jezika, može biti motivisan asocijativnim stilski obilježene imenice ženskog roda s finalnim *-ka*. Animozitet kod ženskog dijela populacije mogu izazivati zbog svoje glasovne strukture koja podsjeća na naslijeđene pejorativne ekspresive ili uvredljivu opscenu leksiku. Pojedini govornici ih izbjegavaju smatrajući ih karakteristikom familijarne komunikacije, a nije isključeno ni to da se percipiraju kao

vulgarni i neumjesni zato što se njihov način izvođenja naslonio na imenicu *ženka* kojom se označava žensko u životinjskom svijetu. Uprkos tome predviđamo im opstanak ukoliko žene budu pokrivala njima nominovane profesije i funkcije, ali i nestanak pojedinih i stvaranje novih formi kao posljedice usklađivanja vrsta zanimanja sa razvojem društva i tehnologije.

Literatura:

- Babić, Stjepan. „Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku.“ JAZU, Zagreb, 1986.
- Barić, Eugenija i dr. „Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika.“ Školska knjiga, Zagreb, 1979.
- Barić, Eugenija. „Mocijski parnjaci i njihova upotreba.“ *Rasprave Zavoda za jezik XIII*, Zagreb, 1987, 9–18.
- Bošković, Radosav. „Odabrani članci i rasprave.“ CANU, Titograd, 1978.
- Burić, Milena. „Socijalni femininativi iz perspektive književnojezičke i zakonske norme.“ *Book of Proceedings III International Conference of Advances in Science and Technology, COAST 29*. maj–1.jun 2024, Faculty of Management, Herceg-Novi, 2024: 967–974.
- Burić, Milena. „Mogućnost reaktivizacije sufiksa *-esa* (u kontekstu upotrebe rodno nediskriminatorskog jezika).“ *Book of Proceedings I International Conference of Advances in Science and Technology, COAST 26–29*. maj 2022, Faculty of Management, Herceg-Novi, 2022: 480–487.
- Burić, Milena. „Lingvistička opravdanost upotrebe moviranih feminina sa sufiksom *-kinja* kategorije nomina *agentis et professionis*.“ *Folia linguistica et litteraria – časopis za nauku o jeziku i književnosti*, 35, Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet, Nikšić, 2021: 197–213.
- Čirgić, Adnan, Ivo Pranjković i Josip Silić. „Gramatika crnogorskoga jezika.“ Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2010.
- Čorić, Božo. „Mocioni sufiksi.“ Filološki fakultet, Beograd, 1982.
- Čorić, Božo. „Tvorba imenica u srpskom jeziku.“ Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2008.
- Dragičević, Rajna. „Nasilna feminizacija kao napad na fleksibilnost leksičke norme srpskog jezika.“ *Položaj srpskoga jezika u savremenom društvu – Izazovi, problemi, rešenja*, Matica srpska – Odbor za standardizaciju srpskog jezika, Novi Sad – Beograd, 2021: 33–38.
- Grickat, Irena. „O nekim osobenostima deminucije.“ *Južnoslovenski filolog LI*, Institut za srpski jezik CANU, Beograd, 1995: 1–30.
- Klajn, Ivan. „Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku (drugi deo – sufiksacija i konverzija)“, ZUNS – Institut za srpski jezik SANU – Matica srpska, Beograd – Novi Sad, 2003.
- Kovačević, Miloš. „U kakvom su odnosu Zakon o rodnoj ravnopravnosti i Zakon o jeziku i pismu.“ *Položaj srpskoga jezika u savremenom društvu – Izazovi*,

- problemi, rešenja*, Matica srpska – Odbor za standardizaciju srpskog jezika, Novi Sad – Beograd, 2021: 41–55.
- Mijušković, Sanja. „Registar zanimanja, zvanja i titula žena.“ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti, Podgorica, 2013.
- Nenezić, Sonja. „Movirani feminini iz tvorbeno-semantičke kategorije nomina agentis et professionis u jeziku crnogorskih online medija.“ *W spolczesne jezykoznawstwo slowianskie. Teoria i metodologia badan* (redaktor naukowy Elena Koriakowcewa), Siedlce, 2016: 87–95;
- Piper, Predrag, i Ivan Klajn. „Normativna gramatika srpskog jezika.“ Matica srpska, Novi Sad, 2013.
- „Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika (knjiga peta).“ Matica srpska, Novi Sad, 1973.
- „Rečnik srpskoga jezika.“ Matica srpska, Novi Sad, 2007.
- Ristić, Stana. „Pogrdni ekspresivi u časopisu *Skoroteča* 1844. god. (sociolingvistički i lingvokulturološki aspekti).“ *Srpski jezik*, broj 5/1 – 2, god. V, Beograd, 2000: 293–307.
- Skok, Petar. „Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (knjiga druga).“ JAZU, Zagreb, 1972.
- Stevanović, Mihailo. „Savremeni srpskohrvatski jezik (gramatički sistemi i književnojezička norma).“ Beograd, 1964.
- Škaljić, Abdulah. „Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku.“ Svjetlost, Sarajevo, 1985.
- Vujaklija, Milan. „Leksikon stranih reči i izraza.“ XI dopunjeno i redigovano izdanje, priredio Drago Ćupić. Štampar Makarije – Oktoih, Beograd – Podorica, 2011.
- Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Katalog propisa 2021, https://www.ombudsman.co.me/docs/1612165858_zakon-o-rodnoj-ravnopravnosti.pdf, 4.2.2025.

FEMINIZED FORMS WITH THE SUFFIX -KA IN THE CATEGORY OF NOMINA AGENTIS ET PROFESSIONIS (IN THE CONTEXT OF GENDER- SENSITIVE LANGUAGE USAGE)

According to the Gender Equality Law, the use of masculine nouns as a general form to designate the titles and professions of women is considered discriminatory. In such cases, the use of feminine nouns is prescribed. However, linguistic literature allows for both generic and feminine forms. A portion of the academic and general public still believes that some feminine forms are not widely used and should therefore be avoided.

Given the conflict between legal and linguistic regulations regarding the use of feminine nouns in the word-formation-semantic

category of *nomina agentis et professionis*, as well as the fact that derivatives of certain gendered suffixes belonging to this category have already been analyzed from a derivational and pragmatic perspective, we have decided to examine the justification for deriving nouns using a suffix that has not yet been a focal point of attention.

The goal of our research is to determine, using examples of feminine nouns formed with the suffix *-ka* extracted from the *Register of Women's Professions, Titles, and Ranks* (Ministry for Human and Minority Rights, Podgorica, 2013), whether there are specific word-formation and semantic reasons that could limit their use or justifiably cause animosity among speakers. Considering the polyfunctionality of the *-ka* suffix and the already documented resistance from certain segments of both academia and the general public toward using feminine profession names, we start from the hypothesis that such reasons exist.

In our research, we first review how these noun derivatives have been treated by authors of reference linguistic publications. Our methodological approach is based on an etymological-semantic analysis of the *-ka* suffix, followed by a word-formation and semantic analysis of selected examples.

We define feminine-gender nouns in the *nomina agentis et professionis* category as feminine nouns that designate female agents of action or holders of professions and titles, derived using gendered suffixes. The notion that such noun forms are neither new nor unusual is confirmed by older grammars of Serbo-Croatian as well as contemporary textbooks of Serbian, Croatian, and Montenegrin. In the most popular normative publications from the second half of the 20th century, we find that many such forms were already common at the time, and that with the changing social position of women – including their entry into high-ranking state positions – their number increased. The use of some masculine-gender nouns in reference to women has been justified by women's historical inferiority. By the late 20th century, highly respected linguists acknowledged the normative status of forms such as *slavistkinja* (female Slavist) and *stomatološkinja* (female dentist), which some scholars have contested as incorrect two decades later. Feminine nouns with the suffix *-ka*, which are the focus of our research (*biznismenka* "businesswoman", *inženjerka* "female engineer", *kamermanka* "camerawoman", *ombudsmanka* "female ombudsman"), are also considered problematic from the perspective of good literary language. On the other hand, some language scholars advocate for the codification of feminine forms, arguing that if this is not done, generic

(i.e., masculine) forms will be considered the only correct ones, rendering women invisible in society. Modern publications often claim that language will naturally find a way to regulate the formation and usage of nouns referring to women. However, based on our review of these differing theoretical approaches, we argue that it is exclusively society that has the power to create an appropriate linguistic form for a new phenomenon, and that language itself does not possess this ability. We recall that the most advanced approach to resolving the issue of professional feminine nouns was proposed by Eugenija Barić, who suggested differentiating between general (neutral) and specific (individual) usage contexts. The general-use context includes cases where reference is made to the profession itself rather than a specific person performing it (e.g., in job advertisements and printed forms), whereas the specific-use context applies when referring to a particular individual, whether male or female. In the first case, using masculine forms is entirely possible and even advisable, whereas in the second case, nouns should match the gender of the person being referred to (male or female).

The formative polysemy of the suffix *-ka* is reflected in the fact that it is used to create nouns with a wide variety of meanings. It originates from the Proto-Slavic language. At one time, it served as a diminutive marker in Slavic languages, but this meaning was lost in Old Church Slavonic and Serbo-Croatian, and consequently in the languages that emerged from the disintegration of the Serbo-Croatian linguistic community. Traces of the diminutive meaning remain in nouns with singulative semantics (*travka* "blade of grass," *slamka* "straw," *sjemenka* "seed," *maslinka* "olive"). This suffix also imparts a hypocoristic meaning to certain proper names and nicknames (*Ljupka*, *Ruška*, *Sneška*), although, due to frequent use, the affective nuance has faded in forms such as *Anka*. According to some linguists, derivatives of surnames (*Šafranićka*) carry stylistic connotations, often appearing in humorously or disparagingly toned sentences in conversational or literary-artistic contexts. Through complex suffixation, *-ka* also forms names for animals (*modrovoljka* "kind of bird", *bjeloperka* "kind of fish", *prvoteka*), while words such as *čavka* "jackdaw," *patka* "duck," and *guska* "goose" are considered unmotivated from a synchronic perspective. Nouns formed with this suffix also include *prvorotka*, *drugorotka* which refer to a woman determined by the number of births she has given. Many women, particularly younger ones, perceive these nouns as offensive because they highlight only the reproductive function of women – the

role of childbearing – which likely associates them with nouns referring to female animals (*ženka* "female animal," *prvoteoka*, *volovotka* "cow"). The latter term is additionally marked by an obscene meaning, similar to *ležaljka* and *radodajka* ("promiscuous woman"). A significant number of nouns ending in *-ka* are inherited pejorative expressions used in informal communication to label women based on some negatively actualized trait, reflecting stereotypes about female sexual immorality, malice, stupidity, or talkativeness (e.g., *kučka* "bitch," *ćurka* "turkey," *guska* "goose," *kokoška* "hen," *kvočka* "broody hen"). Negative evaluation can also relate to unusual height, weight, or the appearance of certain body parts, where nouns ending in *-ka* again come into use (*motka* "stick," *daska* "plank," *mečka* "she-bear," *simentalka* "Simmental cow," *svraka* "magpie"). It is therefore unsurprising that some women feel offended when their profession is expressed using a noun form that reminds them of negatively connoted vocabulary. This is also why certain derived feminine forms in the *nomina agentis et professionis* category may sound vulgar or inappropriate to them. This claim is supported by the fact that the gendered suffix *-ka* has historically been associated with the meaning of *ženka* ("female animal").

Despite its potential negative connotations, this suffix is highly productive in its gendered function, i.e., in forming feminine-gender nouns from masculine-gender nouns across different semantic categories.

Among the extracted examples, the largest number of derivatives come from masculine nouns ending in *-ar* (213). According to Ćorić, this is actually a case of the suffixal derivative *-arka*, which competes with the synonymous suffix variant *-arica*. Our data confirms his observation that this formation model is particularly productive in deriving words from foreign bases (e.g., *analitičarka*, *magistarka*, *sekretarka*). The author of the *Register* sometimes prefers doublet forms with the suffix *-ica* over derivatives with *-ka*, particularly for words of native origin (*gljivarica* "mushroom picker," *krznicarica* "furrier," *mljekarica* "dairywoman," *pijlarica* "greengrocer").

There are also about ninety derivatives from masculine correlates ending in *-er*, most of which are of foreign origin (*akušerka*, *guvernerka*, *premijerka*, etc.). This formation model does not include doublet forms with *-ica*, as confirmed by the *Grammar of the Montenegrin Language*.

A considerable number of feminine-gender nouns are derived from masculine titles with the Latin suffix *-or*, specifically *-tor* and *-ator* (66), although they are somewhat less frequent than the previous two

derivational types (*inspektorka, profesorka*). In the *Register*, preference is sometimes given to doublet forms with *-ica* (*direktorica* "female director", *doktorica* "female doctor"), while in other cases, forms with *-ka* are favored (*korektorka, lektorka, rektorka*).

Nouns ending in *-ir* have only a few recorded derivatives (*emajlirka, juvelirka, kasirka, kurirka, manikirka, oficirka, pedikirka, podoficirka* and *portirka*).

Derivation from bases with other sonorants is significantly less common. The suffix *-ka* has been added to foreign-origin nouns ending in *-l* only in examples like: *admiralka, generalka, konzulka, portparolka* and *vicekonzulka*. The author of this occupation catalog justifiably preferred the form *generalica*, intending to prevent polysemy enabled by the word *generalka*, which has gained almost unlimited use in contemporary language, particularly in jargon (*generalka* = "general rehearsal", "thorough cleaning", "major repair").

Derivatives from foreign noun bases ending in *-m* are rare: *agronomka, anatomka (anatomkinja), astronomka (astronomkinja), ekonomka (ekonomkinja)*. As the examples show, the *-ka* suffix competes with *-kinja* in this model, except for the first example.

Feminine forms derived from bases ending in *-n* include: *baštovanka, dekanka, manekenka, prodekanka, berberka, bakalinka (bakalka), barmenka, kamermanika* and *kongresmenka*. In our corpus, the doublet forms *dekanica* and *prodekanica* were recorded and offered as alternatives.

Derivatives from foreign bases ending in *-v* or *-j* are very rare (*detektivka, džokejka*), as are those formed from nouns with complex suffixes *-džija* and *-lija* (*čevabdžijka, kafedžijka, šeširdžijka, tramvajdžijka, zanatlijka*).

A small number of feminine nouns are derived from masculine nouns with the suffix *-telj* (*brodograditeljka, iscjeliteljka, istražiteljka, snimateljka, kućepaziteljka, poslužiteljka, procjeniteljka, rediteljka, snimateljka, tjelohraniteljka, ugostiteljka, voditeljka*). Based on the selected examples, it is unclear why only some nouns have alternative forms with the competing suffix *-ica* (*istražiteljica, poslužiteljica, ugostiteljica*), which are uncommon in Montenegrin speech but characteristic of Croatian.

Even fewer nouns feature the complex suffix *-teljka* instead of *-lac* (e.g., *izvjestiteljka, prevoditeljka*). The *-ac*: *-ka* derivation type is represented by only a few examples (*parlamentarka, policajka*).

Based on the number of extracted examples, it can be said that the polysemy of the *-ka* suffix has not negatively impacted the formation of titles and professions for women. Our analysis confirms that there are no word-formation reasons that would hinder its use for forming feminine agent nouns.

The analysis shows that the *-ka* suffix is most frequently added to masculine nouns ending in *-ar*, followed by those ending in *-er* and *-or*, while derivatives based on *-ir* are much less frequent. Derivatives from bases ending in *-n* are more common than those with *-m* and *-v*, while those from nouns ending in *-j* are especially rare. The *-telj:-ka* type is more frequent than *-lac:-teljka* and *-ac:-ka*, while masculine forms with *-džija* and particularly *-lija* have motivated only a small number of feminine profession names.

Out of 436 selected terms, in 16 cases (3.67%), the doublet forms with the *-ica* suffix were preferred, and only twice (0.46%) did the *-kinja* form prevail over *-ka*. The reasons why *-ka* was offered as the second choice are not grammatical (morphophonological) but rather semantic. On the other hand, in 27 cases, *-ica* forms were subordinated to *-ka* derivations, and in 3 instances, *-kinja* was overridden, meaning that in 30 cases, preference was given to the *-ka* suffix.

From this, we conclude that neither the expansion of the *-kinja* suffix nor the euphony of competing *-ica* derivatives has challenged the word-forming potential of *-ka* in the *nomina agentis et professionis* category. All selected examples follow word-formation models already confirmed in scientific linguistic literature, making it clear that there are no linguistic reasons to avoid them in practice.

Resistance to their use, evident among some speakers, may stem from their association with stylistically marked feminine nouns ending in *-ka*. Some women may find them unappealing because their phonetic structure resembles inherited pejorative expressive forms or offensive obscene vocabulary. Some speakers avoid them as they perceive them as features of informal speech, and it is also possible that they are seen as vulgar or inappropriate due to their derivational similarity with the noun *ženka* (denoting a female animal). Despite this, we predict their continued usage, as long as women occupy the professions and roles these terms denote. However, we also anticipate the disappearance of some forms and the emergence of new ones, as a consequence of aligning job titles with societal and technological development.

Keywords: marked feminines, derivational polysemy, suffix, pejorative lexemes, alternative forms